

Egy Varsói Farkas-börrel kereskedő 'Sidó az
Etyjéumba egy más 'Sidó Baráttjának.

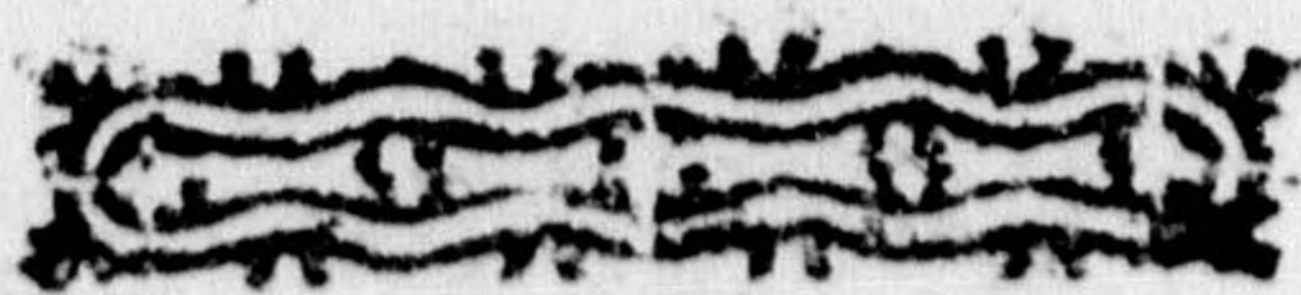
Fordúl a' Világ kereke Barátom! és egy véletlen
fordulás esett itt a' mi Hazánkban rajta, mi-
dön a' Lengyel *Státus* egészen más formába öltö-
zött, melly fontos következeseket várhat maga u-
tán. — A' külső Udvaroknál lévő Lengyel Köve-
tek és Ministerek által olyan Tudósítások érkezte-
nek vala nem régiben közinkbe, hogy már ezen h.
3-dikán reggeli 3 órakor számlálhatatlan Pátrioták
gyűltenek vala öszve a' Király Udvarán, és egyen-
lő szivel és szájjal arra kéri vala őtet, hogy az
Ország főbb Törvényeit és a' Király választást
mennél nagyobb szettséggel határoznák meg. — Én
ugy értettem több 'Sidó Pajtásaimtól, hogy némely
Ministereink azt vették volna észre, hogy bizonyos
külső Udvarok Lengyel Orzágnak uj *Anatomicum*
Theárumat — széllyel darabló Plánumat készítet-
tenek volna, és ezen hirtelen esett véletlenséget ez
okozta legyen, mellyet itt alább fogsz szemlélni. —
El vala ugyan végezve, hogy ezen a' napon u. m.
3-dikban az Ország jövedelméről legyen az Ország-
Gyűlésnek tanátskozása; de a' fennebb irt hir mind
a' Királynak, mind a' Státusoknak nagy szeget üt-
vén fejekbe, hogy Lengyel Orzágot az utolsó ve-
szedelemből ki-kaphassák, még az nap olly végezé-
sekelt tevének, melly a' Hazafiak között való bel-
ső tsendességet merő lábokra állithassa. A' Király
elé áll, 's azt mondja: Uraim! Én már egy ol-
lyan törvényes épületet készítetttem, melly az An-
gliai és Amériikai Törvényekhez nem tsak hasonló,
hanem az azokban lévő fogyatkozásokat is ki-pó-
tolja, mellyet előtetek mingyárt fel olvastatak, és
kérek benneteket, hogy még ma végezzük el. Fel-
olvastat egy néhány arkosból álló *Plánumat*, mely-
nek agyaveleje ez:

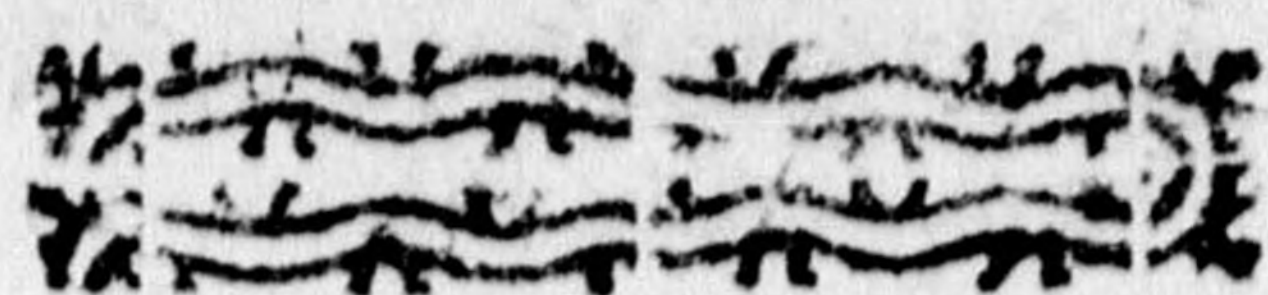
„ A' Korona és Királyi Szék örökös — a' Szakszoniai Választó Fejedelem következik a' Király után örökös Királynak — az ő Leánya a' mi Koronánk' Hertzeg-alszonya, és ennek Férje, kit az ő Attya és ez Ország fog néki meg-edgyezve választani, Király és Örökös lészzen, ha a' mostani Választó Fejedelem fiú mag nélkül találna meghalni. A' Királynak gyermeki nevendékeny idejében, a' Királyné az Uralkodó, és a' Tanáts, kik minden Ország-gyűlésekor számat tartoznak adni uralkodáikról. A' Királyi Gyermeknek nevelője maga az Ország Tanáttsa. A' Király mindenkor R. Katholikus; ez az Uralkodó Vallása; azomban a' Keresztényi türedelem közönséges. — A' Törvényt szabó és a' Birói vagy a' szerint itélői Hatalam egymástól örökösön el-vált. A' Törvényt szabó Hatalom az Ország gyűlését illeti, t. i. a' Tanátsosoknak, és az Ország Követjeinek közönséges Tábláját. A' Törvény szerint való Itélő vagy Birói hatalom a' Királyé, mellyet a' Sénátorokkal és egy 6 Ministerekből álló Tanáttsal fog gyakorolni, kiknek allirások nélkül a' Királynak egy *Resolutioja* is végbe nem vitettethetik — és a' kik mindenkor életeknek és minden ki gondolható jószágoknak elvesztése alatt tartoznak minden Ország-Gyűlésén, mindenekről számolni. Ha 2 harmadrésze az Ország-Gyűlésének változását kívánja a' Ministereknek, tehát tartozik a' Király ezt meg-engedni. A' Királynak hatalam adatik minden jót tselekedni, de rosszat semmit sem: az az: a' Király egy megszentiaázottnak Kegyelmet adhat; de 50 páltzát loha sem — jószágot ajándékozhat; de senkijét elnem veheti. — A' Birói hatalma minden *Vajdaságnak, Tartománynak és Kerületnek* meg-lesz határozva, és a' Birák az Ország-gyűlésétől választatnak. — Három Státusok lésznek az Országban: *Nemesi, Polgári és Paraszti Státusok*. A' Nemesiség régi Törvénye és Privilegiumi meg-erősítettnek; valamint a' Polgároknak és Parasztoknak a' mostani Ország-Gyűlésén meg-ujjitott Törvényei és Jus-
sai

sai kemény lábra állittatnak. — A' Polgári és Paraszti Státusoknak semmi Répresentánfai, Követjei nem léznek a' Törvény szabás vagy tsinálásra nézve; de minden könnyebbség megengedett nekik a' magok oltalmazásokra. — A' Nemes és Paraszt között való *Contractus* (Kötés) kötelezi, változhatatlanúl a' Nemest és annak maradékit. — A' Parasztnak igazsága és szabadsága meg-erősítetik. — Minden Lengyel Országban telepedő idegen tellyes szabadsággal élhet, és a' lehet a' mire érdemes és a' mi lehet. A' Kereskedés és a' Mesterség mindeneknek egyaránt szabad. Azonnal egy új Polgári és *Criminális* Törvény Könyv készítésék. A' Tábor a' fő Hatalam parantsolatja alá van vetve, és azt, a' mit parantsol véghez vinni tartozik. — Egy Országos Törvényes Tábla fog azonnal le-ülni, és mindazok ellen, kik ezen végzéseknék ellene mondanak, Országos Pert fog indítani. — Májusnak 3-dik napja ezen véghez ment nagy dolognak örök emlékezetére minden esztendőben meg innepeltetik, és egy Templom építetik ezen név alatt: *Az Isteni előre való látásnak építettett.* — — Midőn ezek a' *Konstitutiok* az Ország-Gyűlésében fel-olvastatának, az ajtók nyitva valának, és már egy fél óra alatt nem férvén a' Nép benn, ezerenként állanak vala kívül az ajtok előtt. Minekutánna a' *Constitutiok* fel olvastatának, sok beszédek tartatnak vala mindezek mellett, mind ezek ellen. Némellyek azt kiáltják vala, hogy ők ezekben meg nem edgyeznek, sőt az Ország Követje *Szuchorzewszki* a' Királyi Szék eleibe borulván kéri vala a' Királyt, hogy a' Koronának örökös kézre való adásától állana-el; mivel ez, ugy mond, a' szabadságnak Koporsója volna s. t. Mások az ő *Instructiojokra* szollanak vala, hogy abban az örökös Király vállasztásról semmi sem volna, de ezeknek azt a' feleletet adák: ma nem egy Törvényt szabásnak, hanem egy Státus *Revolotiojának* változásának napja vagyon, mely semmi formálitáshoz kötve nintsen, hanem erőszakkal

kal kéntelenítették véghez vinni. A' jelen lévő Sokoság, és nézők (pedig azt kiáltják vala: Mi a' *Constitutiokat* kívánnyuk!!) Mi leve hát belöle? Kérék a' Királyt, hogy minden józanon gondolkozó tagjaival az Orzágnak esküdnek meg a' *Constitutiokra*, 's meg-is esküvék a' *Krakkai* Püspöknek kezére, és az egész Ország-Gyűlésbélieknek nagyobb része fel-tartván 3 ujjaikat, mondák a' hitet utánna, melyre a' számlálhatatlan nézők ezt kiáltják: éljen a' Király és a' Haza!! és a' rettentő ágyuk dörgése tevé ezen hitet közönségessé. Midőn a' *Tronusban* fenn állva esküdt, a' józanabban gondolkozó Ország főbb Tagjai Karjánál fogva tartják vala. A' hit után így kiálta-fel a' Király: a' ki Hazájának valóságos Jóakarója kövessen engemet a' Templomba, hogy ezen hitünket az Isten Oltárán is erősítsük-meg. — Minden Püspökök, világi Tanácsosok és nagyobb része a' Követeknek kisirik vala a' Királyt a' Templomba, a' Sokoságnak meg-szűnés nélkül való öröm kiáltozása között, és vele edgyütt újra meg-esküvék azon *Constitutiokra*, mellyek az embernek minden emberi just meg-adnak. Tsak mint egy 30-an maradának-ki a' Követek közzül azon Templomból, hol a' *Téged Isten ditsérünk!* énekeltetik vala; mellyet 100 ágyuknak rapogások végezvén, vége leve az Ország leírhatatlan zenebonás lármájának. — A' Király innen, a' Ministerek-től és az Ország' Nagyjaitól kifirtetvén vizsgálta mame az Ország-gyűlése házába, és az Istennek újra hálát ada ezen szerentsésen véghez ment dologért, és parantsolá a' Dikastériumoknak és Marsaloknak, hogy az ujj *Constitutiokra* esküdnének meg. A' Polgárok *Czehai* ölsze-gyűlének a' magok zárlóiak alá, és mulikával ezer öröm kiáltások között járák-fel az utzákat, a' Királyt a' Szaksoniai Hertzeg Palotájába kifizék, mint az ő *Succesoraéba*. — Azok az Ország Követjei, kik ezen Revolutionnak ellent mondottanak, és némellyek közüllök el-is ájultanak vala, alattomban, a' néptől való félelem miatt el-illantattanak, hogy a' *Revolutio*

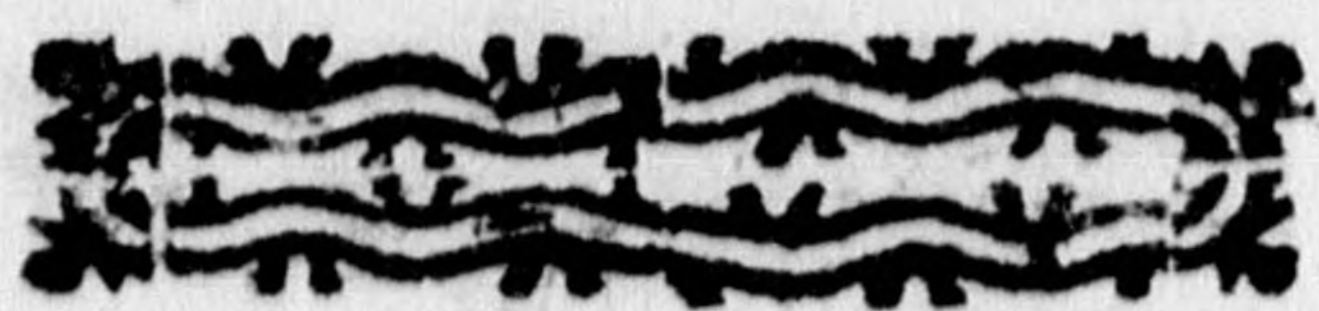

volutio ellen *Manifestumot* készittsenek, mellyet 18 meg-is tselekvének, de tsak reájok sem ügyeltek, és minden hadi-örizet nélkül egész tsendeséggel ment véghez a' dolog. — Ezen tselekedetét a' Lengyel Királynak többre fogja a' következő Világ betsülleneni, mint Nagy Sándornak és Cæsárnak győzedelmeit, és vérrel nyert prédáit. — — 4-dikben minden Komendérozók, Generálifok és Sergek fejei le-tevék a' hitet. — Midőn a' Hadi-Tanátsnak egy Tagja Agyus Vezér azt kérlette volna: hogyan tegye-le a' hitet addig, mig a' Hadi Tanátstól parantsolatot vélzen? azt felelték néki: addig Hadi Tanáts sintsen, mig az is e' hitet le nem tévzi. — 3-dikban egész Lengyel Országban nem vala szabad a' Postáknak mozdulni helyekből, vagy valakinek lovat adni, vagy valakit el-botsát-tani. — Az Ország Követje *Szuchorzevszki* visszaküldötte a' Királynak azt a' Rend kék Pántlikáját, mellyet az előtt 14 napokkal azért adott vala néki a' Király, hogy a' Polgárok eránt való *Projectumot* készitette, ezt felelvén: a' Hazám szolgálatjáért nem vehetek jutalmat, maga magának jutalma az ilyen szolgálat. — — A' Hadi *Commissio* olly rendelést vett, hogy azonnal 10-ezer fegyvereseket küldjen az Orzágnak azon széleire, hol a' zenebonás bé-tsapá-foktól tartani lehetne, és a' népnek öszve rohanását oltalmazza. — Azon Törvényes Tábla, mely az ezen *Constitutiok* ellen dolgozókat nyomozza és bünteti, már 5 dikben a' maga dolgához fogott. — Egy *Varsóban* lévő idegen Követ a' *Révolutio* napja előtt 50-ezer arannyokat kapott vala, hogy ezen Revolutziot akár mi módon akadállyoztassa meg, még-is az ezt jól tudó néptől más bészizusággal nem illettetett, hanem hogy Háza előtt nagyobb hangal kiáltották: éljenek azok, kik ezen *Revolutiot* készitették!!! — Hogy ezen dolog olly hirtelen, olly véletlen, olly tsendesen, és hogy egy zavaros Lengyel Országban esett — bámúlja egész *Europa*. Most gyogyulnak már-bé Sebei Lengyel Orzágnak, mellyet a' sok viszontagságok mérge-sítette-

tettének, és Lengyel Ország még Hatalmas Ország-gá lehet — mik nem történnek ???

Mikor ezeket beszélette volna a' Lengyel 'Si-dó az *Elyseumban*, el sohajtja egy Frantzia magát 's azt mondja: Boldog Ország, hol a' Revolutio csak egy napig tart! A' *Revolutio*, az az: a' Törvényeknek változtatások szükséges, de nem vér-on-tással, mint Frantzia Országban — nem olly sok időre mint itt. Ezek egy nap alatt mindent véghez vittek minden lámpás-fa segítségé nélkül, mi pedig 3 esztendő alatt sem tudtuk véghez vinni; sőt a' mi állapotunk a' Romai Udvarral-is már most olly kétséges, hogy csak alig ha egészen el-nem válik Frantzia Ország Romától. Nem elég az, hogy a' Pápanak fából ki-tsinált és szalmával meg töltött képét nállunk el-égették, hanem még ezen el-égetett Pápanak mejjén ezen irás találtaték: *Fá-nátismus*, edgyik kezében egy *Bulla*, a' másikban egy Kard, és a' hátán ez irva: *Polgári Háború*. Minekelötte meg-gyujtották volna le-vevék rólla az arany Kereszt tizerét, és ki-húzák ujjából a' Sz. Péter halász gyűrűjét, és kardakkal fustélyokkal verik vala; és minekutánna meg-égettetett volna, a' hamvát a' nép a' szélnek botsáttá. — A' Pápai Udvar-is már tovább nem tart Követet, 's meg is írta a' Királynak, hogy már több Követet az Udvarához nem fogadna olyant, ki a' Polgári hitet le-tette; pedig biz a' Nemzet mást nem küld. — Minister *Montmorin* meg is írta ő Szentségének a' Király Képében, hogy a' Pápa írja-meg, ha valóságosan nem fognaé más Követet el-fogadni; mert különben senkivel sem fognának alkalmatlankodni, ha a' Polgári hit a' Frantziákat a' Romai Udvartól el szakasztaná, és így a' Frantzia Királynak és Nemzetnek is méltósága azt meg-nem engedhetné, hogy többé *Pápa Nuntziusát* engedjen Párisban lakni. — Azonban Uraim Roma! Roma! még-is csak ugyan nagy Roma. A' Pápanak *Bullája* azt okozta Frantzia Országban, hogy sok Papok visszafra vonták a' Polgári hitet — még-is a' Frantziák közül

közzül egy valaki azt javasolta a' Nemzeti Gyűlésnek, hogy a' szükségtelen Templomokat, nevezetesen azokat, mellyeknek Papjai a' Polgári hitet lenem tették, adják-el, és szabad legyen minden más Vallásoknak és *Sectáknak* ezeket meg-venni, kik a' magok, akár mitsoda Vallásokat ki-jelentik: és azt mondják a' Frantziák, hogy Frantzia Országának nints többé olyan tökéletlen hamis Türedelme, mely izerint valamely Vallást ugyan el-szenved; de ezt alattomban üldözi, és ennek nyilvánóságos gyakorlást nem enged. Azért el-is végezők, hogy minden Isteni tisztelet közönséges és nyilvánóságos legyen, akár-minémű az; sőt ha valaki titkon vagy Misét szolgáltat, vagy más Isteni tiszteletre öfzvegyül, mint Ország háborittó ugy büntettség. — Tudni való dolog az, hogy *Voltérnak* holt testét nem vala szabad Párisban el-temetni, hanem a' *Száiliéres* nevű Apáturságban vitetett: már most, midőn ezen Apáturság a' Nemzeté, és mint Nemzeti jószág el-adattatott, kívánta a' Nemzet, hogy *Voltérnak* még meg-lévő tetemeit vissza hozzák Párisba — látod Barátom!!!

Ezeket halgatván egy Muszka Tiszt az *Elyséumban*, nem álhatá, hogy el-ne mosollyodjék, melyre kérdi egy Anglus tőlle: mit nevetne? Uram! szól a' Muszka, látod mint változik a' Világ és az emberek' vélekedése. Ti is Anglusok azt gondoltátok, hogy a' Muszka Udvar tsupa tábori dobbal is meg-ijeszthetitek, de meg tsalattattok. *Rigában* minden nap szaparadik a' Muszka Tábor, és *Katharina* bizony a' magájét nem engedi, és a' ti Kereskedő hajóitak a' Muszka Ki-kötő helyekben minden órán árestomban maradnak. — Nem ugy van a' dolog, a' mint mi gondoljuk. Ládd Lütikhben is tsendesség vagyon; de miért? mert ott vannak a' Tsászári fegyveresek, de külömben eleven a' tűz a' hammú alatt. Itt a' Papok ellen való gyűlölséget olly nagynak mondják, hogy a' Koldusok és a' gyerekek is tsúfolják ezeket az uttzákon. (irtozz-meg ettől) A' Hertzegi Püspök még máig

máig sem mér Tsászári Tisztek nélkül ki-menni házából. Hát még mi volna, ha a' népen lévő terhek oly nagy nem volna! Januariusnak első napjától fogva utolsó Aprilisig minden nap 12-ezer forint *Executio* pénzbe került a' népnek, mellyet a' Tsászári Katonáknak kellett adni; és köszönyük nekik mint valami nagy grátziát, hogy Májustól fogva csak költséggel tartjuk őket.

Jéj Uram!! *tsiri, tsári, hokus, pokus!* mond egy Bétsi Lélek a' többinek — mind unalmas dolgokat beszéltek — rám halgassatok!! — „A' mi Felséges Fejedelmünk *Leopold* egy kis hideglelésben vala *Toskánában*; de Istennek hála meggyógyult, és már vissza felé forognak úti-kerekei. — mi kedves fő Hertzeg Alsószonyunk *Mária Anna* is a' *Bádeni* Feredőbe megyen, nyavallyáinak orvoslására. — Az Udvari Magyar fő Kantzellárius Gr. *Pálffy* Károly Ur ő Exja valóságos Státus Ministerre tétetett, és azt erősítik sokan, hogy az Ország Birája Gr. *Zichy* Károly Ur ő Exja fő Kantzellárius lenne. Gróf *Májláth* Ország Birája, a' *Fiumei* Gubernátor Gr. *Czapári* az Udvari Kantzelláriánál Vice Préses fogna Gr. *Májláth* helyet lenni, és Udvari Tanácsos *Pásztori* Ur *Fiumei* Gubernátor. — Egy Levélből olvastam, hogy a' Bavariai Palatinatusi Választó Fejedelem a' *Jésuiták* helye állíttatásáért instált volna a' Pápának. — Már a' Békelességről és a' háboruról szólnának, de e' még titok. Azonban a' Bánátból azt írják; hogy itt az ellenségtől elpusztított Helységeket állítják helyre, és építik szorgalmatosan. — *Szisztóban* foly a' Congres, de mit végeztenek legyen a' holt tyúk sem tudja — megy és jő a' Kurír, mint a' hangya; de mindeniknek hé van Levele petsételve. — — Azt is mondhatam, hogy a' *Reformátusoknak* és *Evangelikusoknak* Synatjak leszzen a' jövő Augusztusban Magyar Országban, millyet ezen nyomdak ember még nem ért; de még azon sem edgyezhettek meg eddig hol legyen. — A' *Devins* Sergének Kapitányát Gr. *Aikkelburgat* ő Felsége sok hasznos szol.

szolgálatjáért és Sebeiért Májorrá tette és 1200 forint Penzioval nyugodalomba. — Pesth Vármegyében egy *Császártöltés* nevű helységben a' múlt Febr. egy *Aszszonynak* olyan Leánykája született, kinek 4 szemöldöke, 4 füle, 4 keze, 4 lába, és 2 *Aszszonyi* tzimere vala; de a' *Keresztség* után csak egy néhány órákig élvén meghala. — Ugyan Pesth Vgyében *Kalotsán* Fő Tiszt. Nagy Erd. Kan. *Hazy Pál* Ur, életének 73-dik esztendejében Apr. 25-dikén a' nagy Templomban Jubilléumat tartott; az az: — minekutánna 33 esztendőig terhes *Plébánusi*, és ezek alatt 28 esztendőig *Vice Esperesti* Hivatalt, hiven, ditsőségesen és mindeneknek megelégedésekig viselt volna, *Mária Theresia* által előbbben fő *Esperestségre*, azután *Bátsi Præpostságra*, ujjonan pedig II-dik *Leopold* által *Kántori* méltóságra emeltetett, 50 esztendők alatt *Baja* Városában tett első áldozatját meg-ujjította; mely valóságos érzékeny tzeremonián nem csak jelen vala *Gr. Kolonits* Érsek ő Exja, hanem a' *Mise* szolgálatában vele edgyütt-is munkálódott. Ezen ritka történet a' *Kalotsai* Megyében mostanság nem történt; azért a' *Keresztény* Lakások között nagy érzékenységet okozott.

Kéty. 19. Máj. — Kedves Kurirom! — „Ezen most folyó 1791. Esztendő Májusnak 10-dik napján vólt édes *Nemes Vármegyénknek* azon öröme napja, a' mellyen Fő Kormányozójának *Gróf Apony Antal* Ur ő Méltóságának *Instellatioját* vig szivvel innepelhette, és az egynéhány Esztendőkből álló *Vácáns Fő-Ispányi Méltóságot* egynek az leg-éremesebb *Mágnások* közül vállaira tehette. Kezdendő *Correspondentiámnak* tzielja ellen vélném lenni, első tudósításomban nem egyebet a' szó-szaporításnál lehetne fel-találni; azért is csak a' leg-nevezetesebb történeteket ezen alkalmatossággal közlöm *Kedves Urral*. Már egy néhány hónappal ez előtt vettük azt az örvendetes hirt, hogy *Ns. Vármegyénk*, nem másunnan, hanem a' maga *Megyéjéből* nyert légyen *Fő-Ispányt*, a' ki mivel hogy

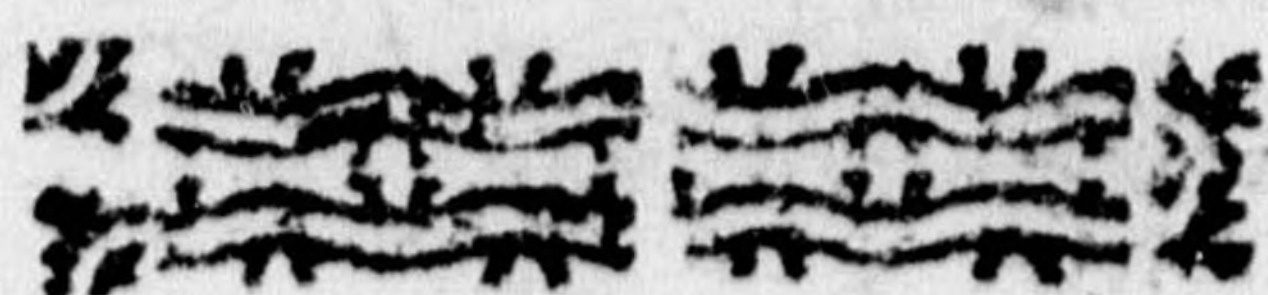

ez előtt is ő Felségétől többször már illyetén Tiszt-
tségekkel meg-kináltatott, tehát a' Ns. Vgye is e-
zen az régen kivánt alkalmatozásán kapván, min-
den meg lehető módon ezen Installációt fényesíteni
el-nem mulatta. Mivel pedig Gróf *Zichy Ferentz*
ő Exc. ja 's Ország Birája Hazánknak édes Attyá-
tól, II. dik *Leopold* Királyunktól Királyi Commissá-
riusnak erre az esetre tétettetett, annak el-érkezé-
sét Tek: Ns. V-gye Tisztek várván, meg-jövelele-
kor, mint ennek a' Solennitásnak elsőb tagját, Ma-
gyar Köntösben öltöztetve rebdeső szivvel fogad-
ták-el. Ezen pompának nagyobbításáért, a' 9-dik
Május azon napnak rendeltetett, a' mellyen ő Mél-
tósága Fő Ispány Urunk, tulajdon Dominiumjának
leg-első Helységén, *Hideg-Kúton*, meg-jelenvén a'
T. N. *Tolna* Vármegye Bandériuma, és Nemesség
által *Heögyiszre*, mint az Uradalom Fejére, bé-ki-
sértésék: a' mely meg-lévén, a' külső Vármegye-
béli Ablegatusok, 's más nagyobb rangbéli Urak ő
Méltósága Köszöntését végben vitték, és együtt a-
zon napot el-töltötték. Más napra u. m. 10-dik Má-
juson 10 órakor az Instellatio valóságosan kezdőd-
vén, leg-elsőben is a' Templomban a' nagy Misére,
a' melly ő Nagysága *Pethő* Püspök Ur által szol-
gáltatott, mindennemű Rendeink Fő Ispány Urun-
kat nagy pompával kísérték illy formán, 34 Ban-
deriális Urunk *Kaydacsy* Ferentz Subst. V. Ispány
Ur, mint Kapitány Ur, mint Kapitányok vezérlése
alatt, Zászlókkal és Trombitával kezdték a'
menetelt. Ezeket hasonló szép rendel és dítséretes
díszességgel követte, a' lovas Nemesség 83 személy-
ből álló; nem külömben a' gyalog Nemes Sereg
Zászlóval, Sippal, Dobbal útjokat azután vették,
melly 100. személyből álló volt. Ezeknek előre va-
ló meneteleket követte ő Méltósága maga Gr. *Apony*
Antal Ur, kit az ő tulajdon Dominiumjából öszve-
szedett, és válogatott Német Gyalogság, fegyve-
resen Sippal, Dobbal követett, a' Hegy-háton ki-
szegezett Mo'saraknak szünet nélkül való dörgések
között. A' szentséges Mise el-halgatása után, u-
gyan

gyan azon szép és díszes rendel az egész Státus a' Vár felé vette az úttját, a' hol leg-elsőbben is a' T. N. Státusok az illyetén alkalmatofságkor szokott Gyűléshez ülven, az üveges-házban Deputatio által ő Méltóságát a' Gyűlésre invitálták, a' hol ő Fel-sége Decretuma ő Exc. ja Gróf Zichy Ur által el-olvastatván, hathatós Beszéddel a' Státusoknak com-mendálván, az Esküvés le-tétetett, a' melly után háromszori székkal való fel-emelés, és annyiszorta való Vivát kiáltással végben ment. Ennek még té-tele után, az ebédhez a' nagyobb rangbéli Urak a' Várban ültek, a' hol is 80 személyeknek terítettt asztal. A' többi Urak pedig a' fellyebb említett Üveg-házban, a' hol 109 személyekre terítettt et-tenek. Ő Méltósága Vendég-fogadójában hasonló szabad asztal terítettt, a' hol több 100 személynél ebédelt, kikkel minnyájoknak külömb külömb féle ételek és borok hordattattak, ugy hogy ezen So-lennitásnak nagy díszére szolgált, és az említett U-rak örömeiket meg-többszörözött Vivát kiáltással nyilatkoztatták, és annyi puska és mazzár ropo-gásra a' künt álló Katonaságnak jelt adtak. A' Piatzon egy egész Ökör, szarvastól, körmöstől és farkastól süttetett, és egy ahoz készített állás-ról 20 akó Bor folyt. Nem külömben a' Domini-umbéli 'Sidók-is állást tsináltatván, 10 akó Sert, gyönyörű Dob, Sip és Musika-szó alatt folytattak. Hat órakor kezdődött az kötélen való Tántz egész 8 óráig, melly el-múlván a' Várban Komédia és szabad Bál adattatott, a' mint-is a' Piatzon Illumi-natio-is tartatott.

Kolosvár. Ezen szempillantatban érkezék, de már ma későn, kezemhez az Erdélyi fő Kormányo-zó Ur Instellátzioján esett pompa és történetek; a-zért ezt következő Levelünkben keressük. — — Ugyan innen Kolosvárról az iratik 15-dikben, hogy az Erdélyi Kéz-írásban lévő Történet-írók ki-adásá-ra intézett Társaság szerentsésen fel-állott. Ezen hónapnak 12-dikén estvéli 5 órakor tartott első Gyű-lést. Préselsének választaték M. Gr. *Bánffy* György Guber-

Gubernátor Ur ő Exja. Társaság Tanáts Urainak: M. B. *Bánffy* Farkas Thesaur Ur ő Exja. M. Gr. *Teleki Adám* Ur ő Exja, B. *Bruckenthal* Szászok Ispánnya, M. Gr. *Eszterházy* János és M. *Szegedi* Tanáts Urak. Titoknak M. G. Ifjabb *Bethlen* Gergely; Kintstartó M. Gr. *Teleki* László Urak. — Ma lészen az első 10 — 10 arannyoknak le-tétele. Boldog óra! Bóldog és szerentsés olzlopai édes Anyai nyelvünknek! Már egy ilyen hatalmas és tudós tagokból álló Tudós Társaság ígérhet már kedves és édes gyümölsöket, nem az olyanak, mellyek eddig álortzában jelentenek-meg — ennek tzélja nem a' pénz halászás és az üres hang, hanem valóság. — Adjon Isten bóldog és szerentsés elő-menetelt ezen vállogatott hatalmas főkből álló Nemzeti Tudós Társaságnak. Ezen Társaságnak több környül-állásairól minden órán bővebb tudósítást várunk. — 78-ra mégyen már azon Nemzetjeket szerető buzgó Hazafiaknak számok, kik ezen Társaság tzéljára önként pénzt adtanak.

Kolosvár 16. *Máj.* — „Ma vala az az öröm Innep nap, mellyen Mlgos Gróf *Bánffy* György Ur ő Excellentziája ezen Ns. Erdély Országi Fő Kormányozó Hivatalába Törvényesen bé iktatott, mellynek pompáját bizonyoson tudom hogy mások megírták, azért azt el-hallgatván, kívánám Gr. *Bethlen* Imre Urfi, M. Gr. *Bethlen* Sándor Ur ezen Ország Fő-Kommisáriusa mintegy 15 esztendő nagyob-bik Fia által azon alkalmatosságra készített Tiszte-lő Irását el-küldeni, melly ez:

A Fél-Hóld küzködék a' két-fejü Sással,
 Méne az ütközet vérrel, tüzzel, vassal;
 De mikor meg-térne a' Tsata-piatzról,
 Véress tseppek húltak a' kontyos Atlatzról,
 Homály szálla az Hóld' ezüst Ortzájára
 A' Sallnak vitézüll vett diadalmára.
 E' lenne a' Sorfa az Égnek magának
 A' Földel mérészenn próbált Tsatájának,
 Hogy ha abrantsára rakott Tsillaginak
 Túljajdonitana sokat sűgárinak.
 Szineket mutat, ez a' valóságot
 Magába bé-rejtett ritka drágaságot,

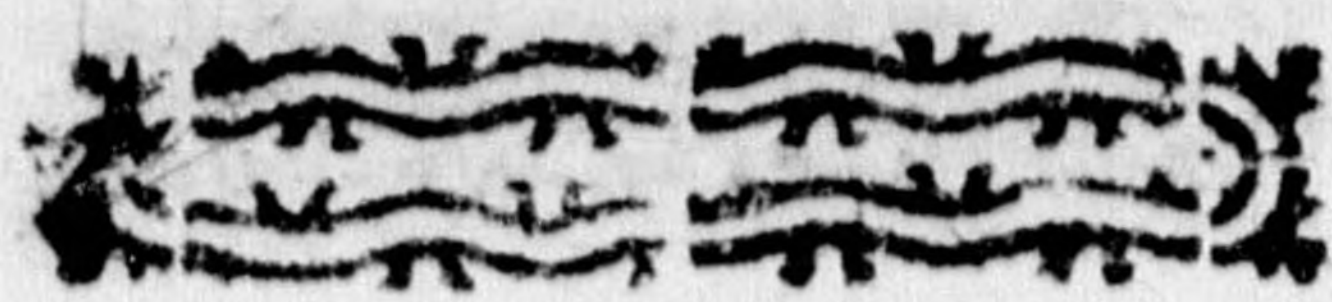

Az ő Tsillagai estevekor születnek,
De reggel készülnek mind az Enyészetnek,
Néik egy kis Földből fel-szivárgott Pára
Szolgál el-takaró szem-fedél módjára
Égnek; mindazáltal az ő Tüzök mellett
A' Szarvas már sokszor csak idétlent ellett
Szólgálatyok áll egy huszon-négy órába
Könnyenn által-futott abronts karikába.
De a' mikor pónattyok' közepette állnak
Leg-magossabb helyről majd leg-alább szállnak.
Egy Vénusok maradt, a' mellynek munkája
A' Reggeli és az Est-Hajnal órája
Ennek-is Fel-költe válik Halálára,
's Meg-hal, hogy fel-keljen majd Este-tájára.
A' Földnek Tsillagi nem ilyen Allatok,
Eleven szinekkal fénylő Abrázatok.
Szólgálatyok nyúlik számos Esztendőkre,
Ditséreték-között fel-vetett időkre.
Ezeknek erejét csak ki-nem forgattya
Minden fel-izzadott Felhő-Habozattya.
De van ezek-között egy Vénus' módjára
Reggel 's Este fénylő Tsillagnak ságára,
Melly egy bús Hazának Esti-Hajnalába!
Fénylett, mint reggelre lett fel-virradtába.
Melly az el-enyészett Tsillagok' sorából
Egyedül úszott-ki a' Tenger' habjából,
Mellynek még Estevekor nötonn-nött Fényére
Több ságárok jöttek majd Reggel-felére.
Ha nem mondanám-is e' Tsillagban láttya
Az Haza, hogy fénylik egy igaz Baráttya.
Gróf BANFFI GYÖRGY Hazánk FŐ KORMANYO-
ZOJA,

Annak Dólgainak egy erős Rúgója,
A' kit csoportozva növő Ditsérete
ÉLLEN kiáltás-közt ma fel-emeltete.

Méltóságos L. B. Losontzi Gróf BANFFI
GYÖRGY Ur Ö Excellentiájának, Ne-
mes Erdély Országa igen erdemes FŐ-
KORMANYOZOJÁNAK Szívében buzgó
alázatos tiszteletét ezekben ajánlya.

Bethlen Imre. — Kolosváratt Májusnak
16-dikán 1791-ben.

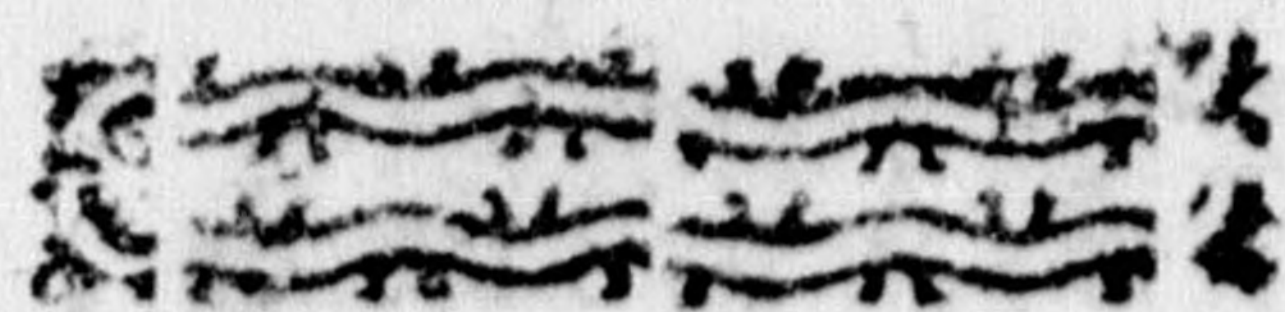
Kedves Kurirom! — Nékem ugyan sem ingem, sem gallérom a' Nemzeti Oskola, 's azért részre hajlás nélkül szolhatok felőle: a' *phyfica* pedig olly egy tudomány ítéletem ízerént, a' melly a' tudománybéli karok között első helyet érdemel arra, hogy emberi elme' ékességének nevezteffék: Vastagon hibáz tehát a' Szombathelyi Definitio a' Sz. György havának 19-diken indult Kurirban: de mivel igen természetes, hogy akármi azon a' módon oszoljon el, a' mellyen ölzve állott: az egész tudós világ előtt pedig esméretes, hogy a' hang, mellyen a' Tudósítás írva vagyon, *Gymnasiumi* hang; mert tsak igen könnyü meg határozni a' hangot, mellyen a' Bo-gráts a' Fazéknak kormos voltát szokta szemre hányni: azért Szükséges, hogy a' védelem is *Gymnasiumi* ből végye eredetét, valamint az ellenvetés, mellyet a' Szombathelyi tudósítás helytelen következtése végett érdemel. El nem forralhattam magamban; mert nem tudom melly belső indulatot érzek, valahányszor egygyes Személyek' helytelen tselekedeteit egy egész Institutumnak tulajdonittatni tapasztalom. — „A' nemzeti Oskolák meg neveltették a' Magyar Demokritust; mert a' Szombathelyi előljárók bezáratták az ajtót az *Experimentalis Physica* előtt. — Nem volna helyesebb ez a' következtetés: A' Szombathelyi Nemzeti Oskolák' előljárói meg neveltették a' Magyar Demokritust; mert bezáratták az ajtót az *Experimentalis Physica* előtt. — Ezt, úgy gondolom, az egész világ helyben hagyná: ne hogy egy Személynek szava az egész Institutumnak Gyalázatjára magyaráztassék, azt az egyenes szív érzékenység nélkül el nem szenvedí. A' Nemzeti oskolák közönségesen jobb ítélettel vagynak a' *Physica* felől, mint sem hogy azt *Comædiának* nevezék: bizonyítja ezt a' *Physikának* egygyik része főképpen, mely azoknak Számokra készült, és a' mellyet sok értelmes Férfiak az ebben a' karban lévő leg jobb Írások közé számlálnak. — Mit tehetnek a' Nemzeti Oskolák arról, hogy a' Szombathelyi Definitio meg nem állhat? — Ugy gondolom nem adtanak a' Definiensnek tellyes hatalmat — különben

ben is a' Nemzeti iskoláknak mi Magyarok fokkal adófai vagyunk; mert, hogy a' Számos helyes könyvetskéket el halgassam, hány száz a' közönséges véle élés által jóvá hagyatott Magyar Igéket köszönhetünk nékik, mellyekről, minek-előtte a' Nemzeti Oskolák' számokra készült Könyvek Magyar Nyelvre fordittatnának, még tsak nem is álmadtunk. — Annyival inkább szabad léssen nékem az egész Institutumat egyes Személyek' érdemeivel jeleskedtetnem: mennél az emberi szeretettel meg-eggyezőbb, hogy a' kelletlen dolgokat keskenyebb korlátba szorítsuk, a' kellemeteseken pedig tágítsunk. — Nállunk éppen ellenkező bizonyyságot tehetünk a' Nemzeti Oskolákról; mert az azoknál helyhez-tetett Rajzolás' érdemes Tanítója nem tsak a' Phyzikának minden részeiben, mellyet különös Hazafiúi indulatból Magyarra fordítgat, annyira járatos, hogy tanátsával örömeft, és haszonnal élünk; hanem már ki-adott munkáiban is gyönyörkedünk, és akármely szép Tudományról tett itéletét tanulni kívánó figyelmetességgel halgatván tapsolva helyben hagyjuk. — Meg-nevezném az érdemest: de tudom hogy a'-nélkül-is esméreres, és szép gondolkozású Lelke nem gyönyörkedik az illyenekben.

Azonban barátságosan kérem az Urat, beszéltesse el a' Kurir által ezt a' Mesét: — Egykor panaszkodik vala a' Szurkos fonál a' Varga előtt, hogy meg-utálván a' tsirefz' társaságát többé által nem akarna bújni a' tsirefzszel maszatolt bőren: nem szenvedem, ugy mond, a' motskosat: inkább általam fertzeld öszve a' külső bőrt, a' bélléssel. Eppen bizony, felele a' Varga, majd én kend kedvéért annyi öltéft teszek, a' mennyi helyen öszve ragasztja azt a' tsirefz, ha meg-veregetem a' Mustával. — Szenvedjétek egymást, ugy mond, mindketten tsak ragasztatok. Történe pedig azon-közben, hogy az *A.* betű el-tökéllé magában, hogy maga felett soha többé ékezetet nem szenvedend. A' jó szivü Szomszédja *B.* illy tanátsot ada néki: Haggy békét szomszéd, tanulj a' Vargától; mert az

éke-

ékezett (accentus) szinte ugy hangóztatja a' Szótagot a' maga helyyén, mint te a' tiéden: külömben ékezet nélkül gyalázatot vállal, valahányszor Sz. elődbe, v. pedig utánnad áll.

Néhány napokkal ez előtt, sétálni megy reggeli 8 óra előtt egy két órás Úr a' a' batsyára. A' mint a' Gr. *Hatzfeld*' háza tájján lett volna: úgy főbe kollantja hátúlról egy Ats a' baltájával, hogy tüstent le dobbant. Elsőben is az óráit akarta elszedni a' gonosztévő; de mivel nem juthatott hozzájuk egy rántással; a' nadrág' elejének ki-gombol-gatása pedig időt kívánt volna: tehát a' mellyre-való' zsebjeének esett, de alig markolhatta-ki, az abban vólt 3 forintot, hogy embereket látott jöni: 's szaladásnak vette a' dolgot. A' kikkel elől találkozott, azt mondotta nagy lélek-szakadva nékiek, hogy Orvosért szalad, mivelhogy egy Urat meg-ütött volna sétálása közben a' Gutta. — Tolvaj-ság-is igen sok esik itt mostanában, még pedig nem csak titkos; hanem nyilvánvaló-is. — Közelébb történt a' többek között, hogy a' mint sétált volna egy Alszonyság fényes nappal: oda ténfereg hozzá egy zshiván fattyu, ki-rántja kötője elől az ó-rát, 's máig-is oda van vele.

Tudósítás.

Az én Anekdótám 2-dik Darabja meg-érkezett nagy hahotával Pestre *Weingand* Könyv-arós Ur-hoz, és 50 krt kíván magáért, ha 6 árkoással nagyobb-is az elsőnél. — *Andrád.*

Költ Bétsben Májusnak 27-dik napján 1791.